

HÁTRÁNYOS ÉS NEM HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SERDÜLŐK PROBLÉMAMEGOLDÁSÁNAK KÜLÖNBSÉGEI

Fejes József Balázs

SZTE Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: problémamegoldás; hátrányos és nem hátrányos helyzet; 12–16 évesek

A kognitív kompetenciához viszonyítva a szociális kompetencia fejlettségének összefüggése a szocio-ökonómiai státusszal kevésbé konzisztens, ugyanakkor a kutatási eredmények egyértelműen mutatják, hogy a szociális funkciók területén a hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok körében előnyösebb társaikhoz képest gyakrabban tapasztalhatók problémák. Annak ellenére, hogy a családi jellemzőknek kulcsszerepet tulajdonítanak a szociálisprobléma-megoldás fejlődésében, illetve a beavatkozások célcsoportjainak kiválasztásában is erősen támaszkodnak a családi háttérre, eddig viszonylag kevés figyelem irányult a szociálisprobléma-megoldás és a szocio-ökonómiai státusz kapcsolatának vizsgálatára.

A kutatás célja a szociálisprobléma-megoldás és a családi háttér kapcsolatának vizsgálata volt 12, 14 és 16 éves serdülők körében (N=382), közel azonos volt a hátrányos és a nem hátrányos helyzetű tanulók aránya. A szociálisprobléma-megoldás (D’Zurilla, Nezu és Maydeu-Olivares, 2002) adaptált kérdőívét (Kasik, Nagy és Fűzy, 2009) a serdülők és pedagógusai is kitöltötték. A mérőeszköz mindegyik értékelői mintán jó megbízhatósággal működött (Cronbach- α =0,85 vagy e feletti).

A két értékelő átlagának összehasonlítása szerint szignifikáns a különbség a hátrányos és a nem hátrányos helyzetű tanulók között a negatív orientáció esetében mindhárom korcsoportban. További különbség tapasztalható az impulzivitás esetében a 12 éves, az elkerülés kapcsán a 14 éves, valamint a racionalitás és az elkerülés mentén a 16 éves korosztályban. A családi jellemzők (apa és anya iskolai végzettsége, családtípus, könyvek száma, családi szabadidős tevékenységek) közül az otthoni könyvek számának és a közösen végzett szabadidős tevékenység hatása a legcsekélyebb. A problémamegoldás fejlettségében a legnagyobb magyarázóerővel a családtípus bír, emellett a szülők iskolai végzettségével is jelentős a kapcsolata. A megmagyarázott varianciák értéke életkorok szerint eltér, a hátrányos helyzet kedvezőtlen hatása az idősebb serdülők körében egyre inkább láthatóvá válik.

A családi háttér és a szociálisprobléma-megoldás fejlődése közötti kapcsolat részleteinek feltárása intervenciós programok szervezését támogathatja, egyrészt iskolai fejlesztőprogramok esetében a célcsoport meghatározásában, másrészt a fejlesztés célzottabb kidolgozásában játszhatnak szerepet a feltárt összefüggések. A tervezett program kidolgozása során ezen adatok figyelembevétele is elengedhetetlen.

H1

A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.